

2. D. B. F.

1228, 3 29

DE

**VULNERIBUS ARTE-
RIARUM IN ARTUBUS
SÆPE FUNESTIS, RARO LETHA-
LIBUS.**

**DISPUTATIO INAUGURALIS
MEDICO-CHIRURGICO-FORENSIS,**

QVAM

EX DECRETO GRATIOSISSIMÆ FACULTATIS MEDICÆ
PRAESIDE

DN. WILHELMO HULDERICO

Saldtschmiedt / D.

MEDICINÆ ET PHILOSOPHIÆ EXPERIMENTALIS PROF. PUBL. PRIMARIO
S. R. I. ACADEMIÆ LEOPOLDINÆ N. C. COLLEGA,
FACULTATIS MEDICÆ h. t. DECANO,

PRO DOCTORIS GRADU

SUMMISQUE IN ARTE PÆONIA HONORIBUS, PRIVILE-
GIISQUE, RITE, MOREQUE MAJORUM SOLENNITER
CAPESSENDIS IN ACROATERIO MAJORI,

LOCO HORISQUE CONSUEtis

DIE XVII. NOVEMBRIS ANNI M DCC XXVIII.

PUBLICO PLACIDOQUE ERVDITORVM EXAMINI COMMITTET,
AUTOR DEFENSURUS

GEORGIUS KRYSINGIUS,

FLENOPOLEO-CIMBER. IN PATRIA PRACTICVS MEDICVS.

KILIE, LITTERIS VIDVÆ JOH. CHRISTOPH. REUTHERI.

DE

DE

VULNERIBUS ARTE

RECTORUM IN ARTIBUS

SAPRE FUNESTIS, RARO LETHA-

LIBUS.

DISPUTATIO INAUGURALIS

MEDICO CHIRURGICO-FORENSIS

CAUSA

EX DE IURE GRATIOSISSIME FACULTATIS MEDICAE

IN IURE

DR. WILHELMO HILDBRIGCO

PRO DOCTORO

MAGISTRO IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

PRO DOCTORO

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

IN IURE ET MEDICINA

PRÆFAMEN.

Quantquam inter ea, quæ in rerum natura, totoque hoc mundo constant, quæque moventur tantum non omnia, *homo* excellentia & dignitate quadam sua emineat, singularique Dei Optimi Maximi liberalitate, non forma solum venusta, habili & a misera illa bestiarum, rationis expertium fortuna longe remota, largiter effuseque condecoratus, cœli quod Poëta dicit, cœrulea templa suspicere, & perpetua sapientissimi ejusdem opificis memoria recreari queat & confirmari, juxta tritum illud

Nasonis: (a)

„Pronaque quum spectant animalia cætera terram,

„Os homini sublime dedit, cœlumque tueri

„Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Verum præterea, anima quoque immortalis præditus, quæ sunt præsentia, quæ præterita, quæque futura, ratiocinando explicare possit, & tantum non semper dijudicare; Nihilo tamen minus, sanctius idem (loqui ita cum vate liceat) animal tantis tamque funestis undique fere infestatur malis, ut jam olim *Chrysostomus, omnibus malis, hominem pessimum esse malum* judicaverit, qui cum inter Bestias unaquæque suo quodam ceu proprio angatur malo, pluribus uno veluti agmine conjunctis angitur. Inprimis huc referendi sunt *morbi*, cæteraque Valetudinis genera, quæ non solum a primis, quod ajunt incunabulis, in seram usque senectutem mortales usque eo honestiliter sapius tentant, ut *Divus Hippocrates* haud inaniter pronun-

A

nun-

(a) *Lib. I. Metamorph.*

nunciavit: (b) Ὅλος ἀνδρῶπος ἐκ γενήτης υἱός ἐστιν. & alibi: (c) ἐκ μηρόων γὰρ λήρω ἐξέδορε τοῦτος. sed & multimodis adeo insidiis felicitatem humanam sapius appetunt, ut experientia optima rerum magistra dudum probaverit, quod nulla fere, ne minima quidem hominis pars sit, quae non periculosis morborum tentationibus sit obnoxia. Quis, quæso est, qui nesciat tot morborum genera ex interna viscerum labe provenientia? Quis cætera ignorat pericula, ex alio quodam debilioris naturæ vitio sapius erumpentia? Nemo certe, nisi, qui fortis humanæ, eorumque quæ mortales quotidie fere offendunt, inscius omnino, rudis & ignarus? Neque aliter multo comparatum est cum causis externis in corporis nostri, nisi mature eidem succurratur, superficiem præter omnem quoque opinionem maxime sæpe injuriis. Ex larga exemplorum messe, ut spicilegium tantum aliquod repetam, quem latet frigus immite in corpus humanum haud infrequenter adeo esse iniquum, ut non ipsa solum experientia, hiberno præsertim tempore homines, naso, pedibus, digitisque mutilatos ostendet, sed & Borellus, (d) Bartholdus, (e) Gockelius, (f) Diemerbroekius, (g) aliique gangrænam & sphacelum (h) frigus nonnunquam excepsisse testentur? Quem fugit bestias audaciores fortunas mortalium nimium quantum sapius

(b) *Epist. II. ad Damaget. period. 279. Edit. Linden.*

(c) *ibid. per. 285.*

(d) *Cent. III. observ. 24.*

(e) *Oper. Medic. Dec. 2. obs. 1.*

(f) *Gallicin Medico pract. obs. 98. Cent. II.*

(g) *Observ. 13. in Operibus ejus.*

(h) *Sic beatus parens meus, post fata mihi colendus, Lipsia dum degeret, pedes pueri, multam nivem diu percurstantis, a frigore ita sphacelatos vidit, ut levi tactu sine ulla dolore, ante sensu, sponte deciderent.*

pius vexare, quum & animalcula iisdem aliquando insidientur, & *Cramerus* (i) lacertam quandam in aure cauponis cujusdam latibulum quarentem, ossis petrosi arrosione, crudelia excitate symptomata sit testificatus? Prætereo compressionis fortioris pericula adeo sæpissime dubia, ut Celeb. *Wedelius*, ægrum erysipelate exinde laborantem peculiari disputatione produxerit. (k) Nec memoria excidit casus ille tragicus, paucos ante annos coram summo Tribunali provinciali agitatus, quando Nobilis alicujus subditi tres, propter arctiorem vinculorum constrictionem sphacelo brachiorum & crurum interierunt. Omitto varia contusionum discrimina, quarum alia tibiis inflammationem cum gangræna conjunctam, (l) alia femori & lumbis ecchymoma, (m) alia vero scroto & cruri gangrænam (n) attulerunt. Taceo denique una cum plurimis aliis, venæsectionis sinistre administratæ damna a *Riverio* (o) & *Parreo* (p) notata: Sola in præsentiarum vulnera verbis nostris fidem concilient, quæ non modo plerumque ex causis externis originem trahunt suam, verum generi etiam humano tanto funestiora nonnunquam minitantur pericula, quanto arctius inter hæc quæ læsa sunt membra, & illas, quæ ad vi-

A 2

tæ

(i) in append. observat. ad Colleg. Chym. Jenæ 1682. in 4. editum.

(k) de ægro Erysipelate laborante habita Jen. 1682. Respondente G. F. Kinnero.

(l) L. F. Jacobi Diss. proponens Casum Erysipelatis scorbutici subito in sphacelum terminati Resp. J. E. Grosgebauer Erfurti 1711. habita. ubi mox in principio exemplum.

(m) J. Wolffii obs. 9. Lib. II.

(n) Hildan. Cent. 2. obs. 83. Horst. problem. Med. f. m. 389.

(o) Cent. II. obs. 86.

(p) Oper. Lib. IX. c. 38. It. Wreden, Collectan. Chirurg. Hannoverensia obs. 19. & Rhodius Cent. 3. obs. 88. qui lethalem foret, observavit aliquando.

tæ functionumque vitalium conservationem absolute necessa-
riæ sunt partes cognatio intercedit. Cumque præ cæteris
ARTERIARUM VULNERA IN ARTUBUS huc referri so-
leant, argumentum istud, quod non in foro solum sed &
præcipue in praxi, quam vocant clinica & chirurgica utilita-
tem de se sperare jubet haud contemnendam, cum disserta-
tio quædam inauguralis, pro adipiscendis SUMMIS IN AR-
TE SALUTARI HONORIBUS mihi fuerit habenda, tanto
lubentius selegi, in quo edisserendo, præcipue quod ad le-
thalitatem attinet, vulneribus hujusmodi nonnunquam satis
temere impactam, humeri quid valeant, periclitarer, quan-
to certius ipsa pridem experientia sum edoctus, quod quam-
vis medico haud raro & in forum sit progrediendum, præci-
puum tamen ejusdem erga societatem humanam officium in
sublevandis plerumque ægritudinibus versetur. Faxit Deus
feliciter!

§. I.

Quando philosophi tantum non omnes olim πρὸς τὸ
ἀρῶν διδάσκειν, cæteris tantisper sepositis, in
primis jussierint ἐξετάσειν τὰ ὄνματα: Nobis quo-
que de ARTERIARUM VULNERIBUS IN AR-
TUBUS disserturis, ne præcepti hujus prorsus videamur im-
memores, primam statim eo intendendam esse curam facile
perspicimus, ut singulis verbis strictim expositis, ista curatius
paullo attendamus, quæ ad totius rei caput eo felicius expli-
candum, lucis haud parum afferre posse videntur.

§. II.

Hanc vero viam ingressis, quum in ipso mox limine, no-
men occurrat *arteria*, haud quidem operose investigare ani-
mus est, utrum arteriæ ita dicantur, πρὸς τὸ τὰν ἀέρα τηρεῖν;
[quod

quod plerisque placere testatur *Speigelius*. (1) An vero, quod alii malunt, *παρὰ τὸ ἀρεῖν*; an denique *παρὰ τὸ ἀλλομαί*, quasi ex nonnullorum quidem sententia essent *ἀλτηρια*, denominationem acceperint suam. Neque pluribus enarrare opus esse autumo, quod antiquorum plerique; & inter hos præcipuus, HIPPOCRATES noster, per arteriam aliquando intellexerit *tracheam*, (2) aliquando *vas* aliquod *sanguiferum*, (2) aliquando etiam testante id *Galeno*, (4) eandem *venam* vocaverit, manifesto indicio arteriarum proprie dictarum a reliquis vasis differentiam, veteribus non omnino fuisse ignotam. Nec vero denique longius jam persequi lubet, quibus alias nominibus arteriæ insigniri soleant, quando scilicet, ut alia taceam, a *Bartholino* (5) adducta, *Arabibus* audiunt *Nervi pulsatiles*; *Aristoteli* modo *vene minores*, (ad differentiam scilicet venæ cavæ aliarumque, quas majores vocat modo *vena nerveæ*, quia contrahi facile possunt & extendi. (6) Et *Avicenna* *vena audaces*, *Plinio* vero *semita spiritus* nominari consueverunt. Sufficiat pro instituti nostri ratione adnotasse, cum medicis hodiernum Celeberrimis, *arteriatum* nomine nobis venire *canales longos, ramosos, ex angusto in angustum desinentes, ad certam naturam mensuram continuo pulsantes*, (7) *elastica vi, tunicaque multiplici præditos, & e cordis thalamo*

A 3

san-

(1) de humani corporis fabrica pag. m. 219.

(2) περὶ ἐντας παθῶν II. 1. Item περὶ ἀνατομῆς I. 1. E. περὶ Νέσων I. 51. & aliis in locis.

(3) περὶ καρδίας IX. It. περὶ Φλεβῶν X. 1.

(4) L. VI. de placitū philosophorum, ultimo, & II. Epid. circa fin.

(5) Anatom. pag. 646.

(6) Spigel. c. l. pag. m. 220.

(7) unde venas micare Tullius dicit L. II. de natura Deorum. Et Ovidius cecinit Metam. L. VI.

- Salians tentata pollice Vena.

sanguinem spirituosum, fluidum, atque tenuem, ad omnes corporis partes deferentes, nullisque valvulis instructos. Unde simul satis superque, opinior, constabit, non modo venas vulgo sic dictas, requisitis hisce omnino carere; sed &, quod, quamvis alias & canalis, solum aerem coercens, & pulmonum cellulas adiens, non tantum proprio sibi *Trachea* nomine, verum *arterie* quoque, addito tamen distinctionis ergo epitheto *aspera*, titulo insigniri soleat; & vas illud magnum, sanguinem e pulmonibus reducem excipiens, & in ventriculum sinistrum deducens, *arteria* insuper *venosa* nonnullis audiat; nihilo tamen minus, neutra earum hunc in censum commode satis referri queat, cum hæc quidem nec suo, ceu proprio quodam pulset motu, nec sanguinem, quem vocant arteriosum purum secum vehat; (unde & ab iis qui emunctio- nis naris sunt anatomicis, *vena* potius *pulmonaris* vocatur.) Illa vero nil nisi aerem trahat, utraque autem & tunicis & structura arteriis plane sit dissimilis, adeoque a nobis hic non operose admodum examinanda.

§. III.

Ad ipsum potius properamus situm arteriarum, qui easdem modo musculis & visceribus profunde satis in- sitas, modo per superficiem partium reptantes, semper autem si non- venis adjacentes, & maximam earum partem comitantes, nobis præbet conspiciendas, in manifestum documentum ipso hoc positu, naturam benignam arteriis voluisse prospicere, ne tam facile lædantur, haud omnino ignaram, maioris momenti plerumque earum esse læsiones.

§. IV.

Situm arteriarum structura porro excipiat, quæ sicuti pro- diverso considerandi modo, & externa vocari possit & inter- na; ita & quantum nostrum in præsentiarum spectat sco-
pum

pum, eodem hoc ordine distinctius, curatiusque nobis erit inspicienda. Et illam quidem, primo quod attinet, structuram nempe arteriarum externam, veterum jam olim sagaciores (8) præter membranam communem quibusdam in locis easdem investientem, (9) *tribus tunicis*, quibus simul & a venis discernuntur constare exploraverunt, quorum tamen industriam, recentiorum oculatam vicissè diligentiam, *pluresque* detexisse tunicas gloriatur. (10) Harum *prima* & *extima*, propter vasculorum sanguiferorum copiam dicitur *vasculosa*. *Secunda*; quæ ab extremitatibus horum vasculorum oritur, nonnullis habetur *glandulosa*, (11) cui haud pauci *sertiam* adjungunt, quam vocant *cellulosam*, quæ oleoso humore repleta, & quod eodem, quo membrana adiposa in nonnullis corporis partibus, modo, est contexta, plurimum potest dilatari. (12) *Quartum* denique occupat locum *musculosa* eximio robore prædita, & duplici fibrarum serie, *exteriore* scilicet densiori fibras trahente annulares, (13) quarum etiam plura strata sibimetipsis incumbunt, maximamque tunicæ hujus partem constituunt; atque interiori, quæ ad longitudinem decurrit, & a fibris annularibus, earumque membrana

osiri

(8) *Galen. VII. administrat. Anat. s. Spiegel f. c. l. pag. 220. Hoffmanni Fund. Medic. pag. 22.*

(9) *de hac vide Baribolin. Anat. ref. pag. 650.*

(10) *quod Plempius primum observasse videtur Fund. Med. pag. 132. plenius tamen Morgagni adversar. anat. part. II. pag. 77.*

(11) *Lie de hac adhudum est, ut patet ex Epistola Ruyschii ad Boerhaavium, hujusque ad illum responsionibus de fabrica glandularum 1722. editas, in 4.*

(12) *Ruysch. Thesaur. Anat. VI. pag. 10. Manger. Theatr. Anat. L. 2. c. VII. pag. 92. Morgagni c. l.*

(13) *Arterias Herophilus dicebat, sexseptuplum venis esse crassiores, eodem cante Epiph. Ferdinando Theorem, Med. & Philos. pag. m. 104.*

oriri videtur tendinea. Ad internam verò arteriarum quod spectat structuram, præter *reticulum* internam earundem superficiem investiens, telisque araneorum haud dissimile, nil fere occurrit memoratu dignum, cum neque valvulae, præter illas, quæ in exortu arteriæ e corde sunt conspicuæ, semilunares, nullæ plane inveniuntur; Neque omnino necessariae videntur, quod motus non solum systolicus & diastolicus, quem arteriæ cum corde habent communem ad sanguinem propellendum tunica musculosa, situque fibrarum diverso satis juvetur, sed & sanguinis ad cor regurgitatione per arteriam nihil omnino, ob continuatum motum restrictorium sit metuendum.

§. V.

Prætereo figuram arteriarum, quæ ad conicam fere formam plerumque accedere solet, & cum ab angusto arteriæ potissimum terminentur ad angustum, eorum non minus, quam reliquorum vasorum sanguiferorum tubuli, nunc in obliquum, nunc in rectum, modo spirali ductu, hic in acutos, illic obtusos angulos, eleganter quod explicavit *Bidloo* (14) exporriguntur. Nec opus, arbitror, erit ut omnes earundem divaricationes perlustrentur, partim, quod innumerae fere illæ sint, partim quod eorum haud pauca ad argumenti nostri illustrationem parum omnino facere videantur. Sufficiat impræsentiarum, eas præcipue considerasse distributiones, quæ propius paululum nostrum attingunt scopum. Hoc vero eo clarius ut innotescat, radix præsertim earundem, ita si loqui liceat, curatius paulo nobis erit attendenda. Et hæc quidem est *arteria magna*, *aorta* etiam alias dicta, quæ e sinistro cordis thalamo egressa, primo quidem sursum vergit,
mox

(14) *Dissertatione anatomico-physiolog. quarta, ejusdem Decadi secunda exercitacion. anatomico-chirurgic. subnexa.*

mox vero pericardio perforato, in arcum curvatum rursus reflectitur deorsum; unde & nonnulli, parum abest, quin dicam plerique olim scriptores arteriam hanc magnam pinxerunt, in duos veluti truncos divisam. Ast cum post Lowerum tract. de corde, celeberrimus *Ruyfchius* (15) hanc pingendi licentiam non immerito perstrinxerit, nos etiam a terminis istis lubentius abstinemus, cumque recentioribus anatomicis trunco descendenti titulum hunc haud quidem denegamus, ea vero quæ ad ascendentem olim retulerunt truncum, *ramorum* potius nomine, insignienda esse censemus. Hos vero inter, præcipue eminent *subclavia* duæ, *sinistra* altera, altera *dextra*, quarum illa, ad sinistrum latus obliquius paullo tendit, hæc vero, in altiori pedetentim loco oriens, dextrum petit brachium, multoque præcedenti ampliorem quærentibus ibi sese præbet conspiciendam. Ex his porro alii procedunt rami, carotides duæ, vertebrales, musculares colli, & quem præ reliquis (16) attendamus opus est *Axilliaris*, qui deinceps antequam ad brachium accedit, parte inferiori rammum denuo progerminat thoracicum & scapularem internum, parte vero superiori, humerarium & scapularem externum: ipsum autem simul ac attingit brachium, *brachialis* audit, & venam basilicam per inferiorem & exteriorem humeri partem comitatur, & ad flexuram cubiti plerumque indivisus una cum nervo brachii, quartum quem nonnulli censent pergens, cæteris sui ramis prospicit musculis vicinis. Hinc iterum finditur *brachia* novos duos in ramos, minores quidem, sat tamen insignes, quorum alter radio attenfus, *Radieus* dicitur, tactuque in carpo exploratur, (17) alter vero *Cubitus* vocatur, ul-

B

nam-

(15) *Epist. problemat. III. pag. 12.*

(16) *Fusus a Barbolino Anat. reform. pag. 652. explicatis.*

(17) *Nam lusus natura sunt rarissimi, si alius in locis pulsans deprehendi*

namque recta percurrit, donec una cum illo congenere sibi, in manum internam, (externa enim supra metacarpum, ut musculis sic ut plurimum arteriis caret) digitosque dispergatur. (18)

§. VI.

Transeo ad *truncum arteria magna descendentem*, ab iis quos hactenus enumeravimus ramis in eo, uti supra jam inuimus, maxime diversum, quod, cum illi ascendant, hic potius retrorsum reflectatur. Magnus autem & amplus is est, ventrique non solum medio & infimo ramos, quos hic loci enumerare supervacaneum existimo, largitur, sed & ad sacri ossis initium, venam cavam cui hactenus subjecta fuerat, conscendit, hincque in duos ramos, *iliacos* quos vocant, dispescitur, quorum unusquisque totidem rursus progerminat, *interiorem* scilicet, & *exteriorem*. Sed cum ille vesicæ, intestino recto, & genitalibus tantum inserviat, hic saltem attendimus *exteriorem*, ex quo cum alii denuo nascuntur rami, tum præsertim, *cruralis* iste qui duplicem denuo gignit divaricationem, alteram minorem quæ externam femoris partem, ejusque musculos perforat, & prope genu cum ramulo hypogastricæ miscetur, unde tandem *Poplitea, Surales, Tibiales*, (19) aliique pedem extremum dividentes rami oriuntur. §. VII.

hendi possit, quale exemplum Bonetus affert Mercur. compitalit. L. 10. §. 53. de arteria Carpi in flexu cubiti pulsante, & Tulpius l. 3. obs. 45. Pecchlinus l. 2. obs. 5. itemque Bohn. de offic. Medici pag. 117. de quadam arteriam in Carpo adeo exilem habente, ut motus ejus vix deprehendi potuerit, aliam vero collocasse naturam in dorso manus ejusdem inter Pollicem & Indicem. Idem in Persona illustri notavit Dn. Praeses.

(18) *Peculiaris non invenitur arteria tenuis ductus a Corde ad annularem sinistrum digitum, uti quidem Lemnius perhibet L. 2. de oculis natura mirac. c. 1. quo ligato in articulo digiti ejusdem, a parva delassata animoque deficientes, erigi possint. Quod resellit Riolanus Anthropograph. L. V. c. 48. pag. m. 344.*

(19) *Ossis Tibiae hanc insertam aliquando vidit Plempius Eund. Med. p. 132.*

§. VII.

Restaret denique usus arteriarum nobis explicandus; sed cum inter alios præsertim *Bartholinus*, (20) de isto uberius jam olim disseruerit, ad illum potius, qui nosse cupiat, remittimus, haud immemores, non systema aliquod arteriarum nobis conscribendum, sed ea tantum in antecessum veluti paucis esse explicanda, quæ ad argumentum rectius intelligendum faciunt; pro instituti ratione, id unice repetentes, quod, cum sine arteriis, sanguis non solum non moveretur, & totum consequenter corpus nutrimento careret suo, verum calor quoque vitalis, tantum non omnino exstingueretur, satis jam inde superque pateat, insignia illas omnino adferre commoda; quamvis cæteroquin easdem non omnes ad vitæ conservationem absolute semper esse necessarias, commodiori infra loco demonstrabimus.

§. VIII.

Arteriologia quantum quidem putavimus necessarium, hucusque enucleata, ad *artus*, citato nunc cursu progredientes, hoc nomine, paucis multa complectentes, indigitamus, extremitates istas superiores atque inferiores, quæ vulgo appellatione quadam generali, *brachia* & *pedes* audiunt, ab anatomicis autem, curatius ita evolvuntur, ut priores istæ sigillatim in *scapulam*, *claviculam*, *os humeri*, *cubitum seu ulnam*, & *manum extremam*; posteriores vero, in *femur*, *tibiam*, ac *pedem tandem extremum* rursus dividantur.

§. IX.

Ad extremum denique, superest vocabulum vulneris, quod, quamvis in ipso Dissertationis titulo primo statim loco offenditur, nihilo tamen minus, in Onomatologiis evolutione, agmen ut clauderet, haud forte intempestive hucusque

B 2

nobis

(20) l. c.

nobis est reservatum. Quanto autem gravior plerosque inter, deprehenditur consensus, quod vulnere nomine tantum non semper intelligant solutiones continui, in partibus corporis mollioribus, utpote membranosis, glandulosis, carnosiss, & cartilaginosis, a causis quibuscunque externis & violentis modo secantibus, modo pungentibus, modo denique lacerantibus inductæ; tanto majorem deinceps, in statuenda earundem *Lethalitate* vel *Illethaliitate*, animadvertimus dissensionem, præsertim quum eorum qui aliis vulnera curatius dignoscendi & Charybdin vitandi viam monstrare laboraverent; haud pauci in Scyllam, quod est in proverbio ipsi incidunt, nimiaque sua, & sæpius intempestiva in iis distinguendis curiositate, id demum effecerint, ut quod satis jam superque irretitum erat atque impeditum, magis adhuc implicarent, & tantum non omnino illaquearent, adeo ut merito attendenda sit justa celeberrimi *Bohnii* (21) querela: *Nec sufficienter, nec pro rei exigentia hanc de vulnere renunciationibus doctrinam hætenus fuisse excultam & traditam, & proinde commendatione indigere.* Hic videas *lethalia vulnera* denuo distincta in *lethalia per se* & *per accidens*, illinc in necessario & ut plurimum *lethalia*; alii rursus peculiarem classẽ constituunt absolute *lethalia*, alii ab hisce iterum secernenda esse censent simpliciter *lethalia*, alii aliam viam ingrediuntur, & innumera fere discrimina nobis obtrudere sunt conati quibus nunc supersedeo recensendis. Dicam potius de nimia hac curiositate generatim quid sentiam. Scilicet: Totum hoc negotiolum, si diligentius paulo pensito, in mentem mihi venit subvereri, ne, qui emunctioris sunt naris discrimina ista pleraque omnia, si non omnino ἀποσδιόνοσα, saltem ἀποσολείκα, vel certe in foro minus necessaria sint iudicaturi, cum

(21) de Renunciatione Vulnerum pag. 157.

cum viderint eadem, quando e schola medica in forum pro-
 grediendum inter litigantes æque fere supervacanea esse, ac
 fanos inter medicamina, legerintque relatum non juris solum
 interpretes eadem haud raro affici poena jubere eum, qui vul-
 nus infixit absolute lethale, qua illum, quem vulnus infli-
 xisse ut plurimum lethale cognoverint, (22) tantumque non
 semper nudam plerumque lethalitatis aut illethalitatis vulne-
 ris assertionem ad facinus in percussorem vel lenius vel seve-
 rius vindicandum efflagitare; (23) sed & ipsos artis salutaris
 Doctores haud raro vulnera, quæ alias dicuntur ut plurimum
 lethalia admisuisse, (24) suisque hinc exemplis prodidisse,
 plerasque omnes istas distinctiones, nec ubique observatas es-
 se, nec observatu adeo necessarias. Neque ab ea arbitror,
 sententia facile se dimoveri quis patietur, reliqua vulnerum
 discrimina æqua mentis lance perpendens; Suspicio potius ne
 plures adhuc, ad eandem proxime sint accessuri, cum experi-
 riundo cognoverint, quod, quamvis ex vulneribus duobus,
 natura sua lethalibus alterum altero citius mortem persæpe
 inferat, nihilo tamen secius utrumque mortis causa sit, utpo-
 te quæ ex ordine naturæ vitari haud potuisset, eamque ob cau-
 sam discrimen aliud vulnerum per se, & absolute, itemque
 ut plurimum, & per accidens lethalium, præsertim in foro
 nullam præstare queat utilitatem. Nec enim quicquam, quan-
 tum ego quidem conjicio, hic juvant exempla, alio ut fe-
 runt corvo rariora eorum, qui ejusmodi vulneribus saucia-
 ti, iisdem tamen ob singularem læsæ partis texturam, robur
 insolitum, aut divinum aliquod auxilium, id ipsum nempe

B 3

rð

(22) vid. Zacch. *Quæst. Medico-Legal. Part. I. pag. 418. no. 5.*

(23) *Conf. Carpzovii Criminalem Praxin pag. 138. n. 43. seqq.*

(24) v. *Facult. Med. in Acad. Lips. Responsum apud Zittmannum Med. Forens. pag. 702.*

τὸ θεῖον Hippocrati dictum) præter omnem etiam sagaciorum opinionem, non interierunt, cujusmodi præter *Galenum*, (25) *Theodoricum*, (26) *Rhodium*, (27) *Salmuthum*, (28) *Ido Wolfius*, (29) *Cabrolius*, (30) *Diemerbrock*, (31) & *Marcellus Donatus*, (32) memoriæ prodiderunt; Partim quod humanarum haud est virum æqua felicitate ea imitari, quæ Deus & natura singulari & divina quadam virtute effecerunt: partim quod præsertim in vulneribus examinandis, tantum non semper ab illo, quod ut plurimum fit, non autem ab eo quod rarissime contingit, est concludendum. (33) Tandem me non perspicere ingenue fateor, quid commodi in foro afferat peculiaris illa vulnerum per accidens lethalium classis, nisi quod æque ac præcedentium plures, homicidarum defensoribus, maximam vitilitigandi præbeant occasionem. Equidem non latet, vul-

(25) ipse Galenus admirabile vocat & incredibile exemplum, quod de juvene quodam Smyrnenſi refert, qui a vulnere, in anteriori altero ventriculo cerebri, solo Dei, (ex ipsius quidem testimonio) nutu sanatus est, Lib. 8. de usu part. c. 10.

(26) in primis huc spectat historia memoratu prorsus digna, quam de cellario quodam narrat, qui licet ventriculus cerebri posterior, ex vulnere esset laceratus, nihilo tamen minus fuit restitutus L. 2. Chirurgia. c. 2.

(27) Observ. 33. Cent. 1. ubi inter alia, Job. Veslingium, filii frustrulum in cerebro mulierculæ per quinquennium relictum sine omni noxa, vidisse refatur.

(28) Cent. III. Obs. 38.

(29) Lib. 1. obs. 1.

(30) Obs. 22. & 29.

(31) Obserq. 42.

(32) De medica historia mirabili Lib. IV.

(33) Conf. Bohnius de officio medici pag. 615. ubi Facultatis Medica Lipsiensis Responsum deprebenditur, quod sententiam nostram non parum confirmare videtur.

vulnera etiam levissima, mortem aliquando attulisse, quod Hildanus, (34) Guil. Muir, (35) Bartholinus, (36) Horat. Augustinus, (37) H. ab. Heer, (38) Zachias, (39) Camerarius, (40) alii- que, jam olim annotarunt. Attamen nec illud nos præterit, quod ex sententia Fort. Fidelis, (41) Judices eum, qui ob ejus- modi vulneris percussione in jus fuerit vocatus, non de occiso, sed tantum de vulnere soleant punire, hincque satius arbitramur, si ab hoc æque ac cæteris vulnerum discrimini- bus in foro omnino absteatur, ac vulnus generatim aut le- thale renunciatur aut non lethale. Sive ut ex sanioribus prin- cipiis anatomicis, medicis & chirurgicis sufficiens perhibeatur testimonium an vulnus inflictum natura sua mortem intule- rit, an vero minus, prout scilicet partes ad vitæ conservati- onem necessariæ, læsæ conspiciuntur aut non læsæ.

§. X.

Quodsi autem speciatim ad *vulnera arteriarum in artubus*, ea quæ hactenus fuerunt allata applicemus, tantum abest ut ista

-
- (34) Operum pag. 820. ubi mentio injicitur vulneris levis, supra ge- nu, leiporhymiam & mortem inducentis, adde ejusd. Observ. Cent. V. obs. 1. pag. 383. ubi exemplum Celeberrimi A. Spigelii, legas, fa- ris ex vulnere fuisse, quod licet ex vitro tantum fracto, primum digito fuerit inflictum, mortem tamen postea sauciato intulit.
- (35) Prax. Medico-Chirurg. rational. Dec. VII. obs. 6. exiguum cruris vulnus, leibiferum tamen asserit.
- (36) qui vulnere in digitis leibaliu rariora exempla notavit, Hist. Anat. Cent. IV. obs. 89.
- (37) Lib. 9. Epist. 2. quo loco, quendam punctione acus, inter carnem & unguem pollicis extintum memorat.
- (38) Observat. Med. rarior. 12. pag. 160. seq.
- (39) Quest. Medico Leg. Parr. 1. pag. 414.
- (40) Sylloge Memorabil. Medic. Cent. 10. parte 39.
- (41) de Relationibus Medicorum Cap. 7. L. IV. pag. 558.

ista uno veluti agmine classi vulnerum lethalium adscribenda putemus, ut potius cautione hic opus esse videatur non sane superficialia. Ad ea enim quod attinet vulnera, quæ in arteriis contingunt, vel axillaribus, ita ut ramus axillaris mox circa axillam vel sub eadem, aut prope ipsius a thorace exitum, fuerit læsus; vel in iliacis haud longe a trunco corporis, vel denique in cruralibus; ipsa dudum docuit experientia, homini ejusmodi vulnere percusso, tantum non semper, ante, quam auxilium ipsi queat afferri, esse moriendum, partim quia situs incommodus neque vinculum, neque torcular, neque sectionem, aut suturam, neque cauterium, neque alia denique styptica admittit; partim quoque quod ipsa arteriarum magnitudo iis in locis sanguinem tam subito plerumque propulsat, ut priusquam chirurgus accersi queat, aura cum sanguine effluat. (42) Ast, longe aliter comparatum est, cum cæteris vulneribus arteriarum brachialium, cubitæarum & radiæarum, cruralium externarum, suralium, tibialium, & illarum quæ manus & pedes pervagantur. Quanquam enim & hæc haud raro mortem attulerunt, quod plurima fatalia testantur exempla vulnerum brachiorum scilicet a *Valentino*, (43)

&

(42) *Exempla talium vulnerum axillarum vid. ap. Bobnium de Renunciatione Vulnerum pag. 21. & seqq. Valentini Pandectarum Medico-Legalium Part. II pag. 519. seq. & Welschium rationali vulnerum pag. 132. sq. Iliacorum iterum apud Bobnium & Welschium locis citatis, & Zittmannum Medicina Forensis pag. 158. Ammannum Praxi vulnerum lethalium pag. 50. & 163. Valentini loc. cit. pag. 497. & 499. Cruralium apud Ammannum cit. loc. pag. 43. & 154. seqq. Zittmannum loc. cit. pag. 250. itemque pag. 879. aliosque.*

(43) *Pandect. Medico Legal. Part. II. pag. 478. seqq. ubi historia traditur de vulnere supra cubitum sinistrum in parte brachii externa, prope ulnam per musculos, nervos, venas & arterias penetrante, quod*

& Zittmanno, (44) crurum & pedum ab Ammanno, (45) & Zittmanno, (46) & tibialium atque suralium, a Valentino, (47) atque Foresto, (48) allata, exinde tamen id tantum consequi videtur, quod vulnera hæc pleraque sint funcsta, non autem quod ideo ex eorum quæ Illethalia vocantur, numero eximenda. Nec enim peritissimorum solum medicorum testimonia uno veluti ore, id probant, quando cum alia hujusmodi, tum præsertim ea, quæ modo citavimus vulnenum

C

exem-

quod homini eodem percusso mortem attulit. Idem fatum mansit alterum quendam, quem vulnus in brachio dextero ad distantiam pollicis transversi circiter supra flexuram cubiti, oblique deorsum versus sic satis profundam & transverse manus longitudinem aequans, unde præter musculos omnes, vena basilica, una cum arteria illi junctæ per transversum dissectæ fuerunt, intra parvum temporis spatium itidem absculisse, narratur Valentino cit. loc. pag. 484. seqq.

(44) Medic. forens. pag. 16. seqq. ubi exemplum traditur Vulneris, quod eventus prodidit fatalis, prope processum ossis cubiti, flexuram cubiti ad os humeri usque penetrantis, & sub tendine musculi bicipitis egredientis, cum laceratione Arteriarum & venarum conjuncti. Parallelum fere aliud est exemplum quod idem refert l. c. pag. 1489. de nonneme qui vulnere in medio flexura cubitus, quo mediana & Basilica vena cum ramo arterie axillaris, i. e. Brachiali, intra paucarum horum spatium fuit demortuus. Adde cit. l. pag. 1292. aliud d'judicatur vulnus, letho quod viam aperiat, cum in punctum cubiti & ossis humeri per spirbamæ longitudinem, unguis autem latitudinem arteria brachialis eodem esse delacerata. Itemque paginam 1067 seqq. quo loco arterie cubitæ ad carpum ictu discessit, simile tragicum exemplum describitur.

(45) Memoria is prodidit historiam vulneris supra genu, in parte femoris interna, & alius in sura, quod utrumque hominem eodem letum absculit, Med. Crit. pag. 120.

(46) loc. cit. pag. 1265.

(47) loc. cit. pag. 308. seqq.

(48) Observat. chirurg. Lib. VI. obs. 36.

exempla, non obstante, quod mors sit infsecuta, ita semper dijudicaverunt, ut illethalibus sint annumeratæ, quippe quæ, ex sua quidem natura non necessario mortem intulerint, sed tantum eandem vel ob ægroti incuriam, vel Chirurghi ignorantiam, vel ipsius denique medici si forsan in auxilium is fuerit vocatus, negligentiam post se traxerint, non secus ac hoc axioma ad illud cruralium & iliacor vulnus adplicari poterit. quod affert Bohmius in Exam. vuln. lethal. p. 35. Verum ipsa quoque experientia dudum demonstravit, idem vulnus quod in hoc vel illo mors forsan est subsecuta in altero fuisse sanatum, cujusmodi sunt exempla, præter alia, apud *Forestum* (49) & *G. Mays* (50) quæ extant, quibus in præsentiarum recentius illud addere licebit, quod Magnifico Domino PRÆSIDI, anno superiori obtigit, in L. B. ab A. „qui ense in cubiti sinistri in-
„terna parte ingredeunte, & sub flexura foris iterum egre-
„deunte, post tres a læsione septimanas, gravissima corripie-
„batur hæmorrhagia, toties totiesque redeunte ut de brachii
„exstirpatione nonnulli cogitarent, nullumque aliud super-
„esse remedium censerent, nihilo tamen minus, temporis di-
„uturnitate,“ non sine frequentissima sanguinis profusione, summaque virium prostratione, tandem est restitutus. Huc porro accedit quod nec vulnera hæc tantum facile temporis denegare soleant, quantum requiritur, ad remedia maxime necessaria iisdem applicanda, nec situs ipsorum, communiter quidem nimis pertinaciter medelam recusare consueverit, partim, quia illæ quibus talia inflicta sunt vulnera, Arteriæ, non solum non profunde admodum jacent, partim quia eadem, æque ac artus quibuscum conjunctæ sunt, a corporis trunco paulo deprehenduntur remotiores, & consequenter,

ne-

(49) *supra cit. l.*(50) *supra cit. l. Dec. F. obs. 4.*

neque hæmorrhagiam adeo periculofam producant, neque cum reliquis partibus nobilioribus, tanti qui fit momenti, confenfum agnofcunt; partim quia ipfum vulnus fine magno periculo poteft dilatari, idonea ut inftituatur operatio. Et tandem illethalitas horum vulneram luce meridiana clarius, exinde patefcit, quod membra iis læfa, fine infigni vitæ periculo tempeftive liceat extirpare. Cum enim eæ folum arteriæ, quæ nobilem aliquam corporis partem adeunt, v. g. Cetebrum, Pulmones, Jecur, Renes, &c. nutritioni quoque hujus fimul quod antea jam quodammodo monitum eft inferuunt, ita, ut fine ipsis œconomia animalis fubfiftere haud queat, ideoque ad vitam omnino funt neceffariæ fed & majores iftæ, intra corpus aut grandiores earum propagines, iliacæ puta & axillares receptaculo funt fanguini, quem meliorem vita thefaurum *Galenus* (51) vocat, de quo, natura maxime fit follicita, quique fi profundatur totus, id quod cafo tali receptaculo neceffario accidit, animæ effluendi præbet occafionem: Illæ contra arteriæ in artubus quas fuprà non lethales diximus, v. g. in cruribus, & Brachiis, officio iftiusmodi non funguntur, fed nutriunt folum has partes, adeoque etiam opus fi fuerit, queunt amputari, quia artubus carere quis poteft, tanquam iis membris, quæ tantum ad vitam commodus tranfigendam non autem ad eandem omnino conferuandam funt neceffaria, quod tot exempla quotidie obvia, hominum artubus aut chirurgica manu, aut in fortu- nio aliquo truncatorum, abunde confirmanr.

§. XI.

Eum autem hic excipiendum eſſe caſum, non ambabus ſolum largimur manibus, ſed & ipſi ſerio defendimus, quando ſcilicet arteria per longitudinem ſub muſculis eſt fiſſa aut

C 2

di-

(51) de vivorum anatome cap. 1.

discissa, ita, ut læsionis indolem curate dignoscere & hario-
lare haud liceat, nedum congrua eidem opponere remedia;
cujusmodi vulneris exemplum non olim solum attulit *Bob-
nius*, (52) sed & ipse Dominus Præses 40 circiter abhinc annis
aliud illi non prorsus dissimile cassellis præsens vidit, puero
nobili a commolitione flexuræ cubiti dextri punctim inflictum,
gladio sub integumentis versus superiora progrediente, ubi
sanguinis fluxus primis quidem 10 diebus fuit cohibitus, po-
stea vero, per vices suborta Hæmorrhagia grauissima, vita
cum anima purpurea est effusa: Causam vero flebilis huius
eventus sectio detexit deinceps instituta, arteriam nempe
brachialem secundum longitudinem ad 4 vel 5 pollices supe-
riora versus fissam, & vulnus illud propter hanc circumstan-
tiam non minus, quam alia hujusmodi generis plura, lethali-
bus fuisse adscribendum, commonstravit.

§. XII.

Signa, quibus cæsa arteria dignoscitur, nunc sunt enume-
randa; quorum, ut illud taceamus, quod e situs notitia ana-
tomica repetendum, præcipuum est sanguis calidior, magis
rubicundus & clarus, repetitis subsultibus profliens, non au-
tem venosus ille, uno neque intermissò radio prodiens. Do-
cente enim avicenna 53 sanguis arterialis egreditur primum
cum saltu & impetu in dilatatione arteriæ, e contra in con-
strictione sanguis retrahitur: Venarum autem sanguis æqua-
liter exit. Præterea signa raro occurrunt evidentiora.

§. XIII.

Hinc pergimus ad ipsam medelam, de commoda solli-
citi ratione, qua vulnerum talium, tristissimi alias eventus
haud infeliciter poterint evitari. Cum autem inprimis Hæ-
mor-

(52) *l. c. & exam. vuln. lethal. pag. 36.*

(53) *IVa quarti Tractatus 2. Cap. 16.*

morrhagia hic sese prodere soleat, quæ, uti semper metuen-
da cum haud raro, maturius nisi sistatur, præter omnem et-
iam opinionem, necem attulerit, quod vel unicum illud
comprobat exemplum a Gasparo adductum, (54) de sanguine
ex dente evulso adeo rapide effuso, ut mors fuerit infecuta,
ita præsertim in iis, de quibus hic nobis sermo est, vulneri-
bus eo periculosior merito censetur, quo majores plerum-
que læsæ sunt in artubus arteriæ, & tristiora nonnunquam
symptomata eandem quæ comitantur, adeo, ut effluente
pedetentim sanguine syncope, Deliria, convulsiones, sin-
gultus aliique mortis instantis, ex mente Hippocratis nostri, (55)
prodromi sæpe oriantur; primam statim prudentiores eo
intenderunt curam, ut varia in promptu essent remedia, qui-
bus a chirurgo rite & promte applicatis, tanto, tamque inimi-
co malo haud irritò semper conatu occurratur.

§. XIV.

Eum in finem principio quidem dispicere iubent, an Hæ-
morrhagia tantum sit mediocris, an vero enormis valde. Illa
si fuerit, linteo carpto (Charpie galli vocant) & postea con-
torto (quod plumaceaux iisdem audit,) aut segmentis lintea-
minum (leinen Lappgen) vulnere injectis interdum se patitur
reprimi, præsertim si præterea externe quoque, idem vulnus
fasciis firmius fuerit ligatum & manibus aliquantisper com-
pressum, adeo, ut non modo Sam. Formius solis sese fasciis
& linteis Hæmorrhagiam e vulnere brachii orientem stitisse
fuerit testatus, (56) sed & Cl. Heisterus haud ita pridem anno-
taverit præter compressionem in Hæmorrhagia sistenda per-
sæpe nulla alia requiri remedia. (57)

§. XV.

(54) *Obf. 22.*(55) *S. Et. V. Aphor. 3.*(56) *Obf. L.*(57) *Chirurg. p. 55. S. 2.*

§. XV.

Præterea recentiores potissimum peculiare invenere instrumentum cum omnibus vasis, tum arteriarum læsionibus in capite etiam & collo idoneum, quod depictum apud *Heisterum*, (58) constat ex orichalci lamina palmum lata, quam trochlea, inferius laminula munita, perforat, quæ vulneri, linteis carptis imbuto, & spleniis tecto, adaptata, firmiter adigitur, donec tota machina loris parti subjectis firmetur; deinceps vero, cohibita sic Hæmorrhagia, per 24 horas, aut ita si visum fuerit, etiam plures immotum illud manet Instrumentum, nisi quod nunquam, prouti res quidem postulat, magis adigatur.

§. XVI.

Quamvis autem commodius longe hoc est instrumentum quam annulus ille ferreus, quo olim usi sunt, cum hic nullibi nisi pedibus aut brachiis, istud autem jamjam recensitum Instrumentum generatim in capite etiam & colloqueat applicari; Nihilo tamen minus alii idem aliud adhuc superaddiderunt, quod galli tourniquet dicunt, nec una eademque semper facie conspicitur. Alii in eo conficiendo vtuntur validiori duarum circiter ulnarum loro, quod membro vulnerato circumjectum, mediante bacillo ligneo, cui extremitates lori sunt alligatæ, circumagitur, donec angustius factum, arteriam adeo fortiter comprimat, ut ne ulla quidem guttula effluere possit. Alii vero aliam hic ingrediuntur viam, in eo potissimum a priori ista diversa, quod cum illi unum, hi duos adhibeant bacillos: Utrique autem uno veluti ore præcipuunt, ut membrum eo in loco, ubi instrumentum hoc applicandum, prius circulari fascia involvatur, & ubi

(58) l. c. T. IV. f. 1.

ubi gyrus agitatur, charta spissa aut corium supponatur, ne scilicet cutis ista lædatur constrictione, uti pluribus videre est apud *Heisterum* (59) & *Solingen*, (60) qui instrumentum hoc æri incisum quærentibus præbent conspiciendum.

§. XVII.

Recentissimum iustrumentum, Hæmorrhagia qua fistatur, est illud gallis præsertim solemne, quando scilicet torcular conficiunt, quod ex arcu constat ferreo, figura sua literam C. æmulante, cujus alteri extremitati bractea pollicis magnitudinem æquans, aut nonnunquam forte excedens, immobilis, alteri vero perforatæ valida applicata est trochlea quæ in apice itidem bractea munita, arteriæ imponitur, adeoque sese patitur adigi, ut membrum læsum mediantibus hisce bracteis ab utraque parte pro lubitu vel in ipso læsionis loco, vel supra illum, non sine successu comprimi possit, dummodo ea non negligatur cautela, ne forte compressione nimis violenter facta, partes subjectæ sphacelo corripiantur.

§. XVIII.

Quamvis autem inprimis ultimum hoc instrumentum suo haud careat fructu tempestive riteque adhibitum: Tantum tamen abest, eidem ut soli sit confidendum, ut potius a Medico chirurgo, si id, quod suarum est partium, juste absolvere annitetur, ulterius adhuc requiratur, ne & alia, quibus Hæmorrhagiam compefcat, ipsi desint remedia. Et hic in ipso statim initio maximopere a nonnullis commendantur exsiccantia, hæcque inter sigillatim fungus ille chirurgorum, bovisfa & crepitus lupi alias dictus, sponsia marina aliquoties

(59) l.c. T. III. fol.

(60) Lib. cit. p. 265. Tab. 10. fig. 14. 31. 36. 38.

ties decocta & exsiccata, tomenta plantarum, ut cydoniorum, seminis carduorum, salicis, cannabis & illa, quæ intra vestium obsoletarum futuras sunt reperiunda: item pili leporini, minutim concisi, ranæ aquatiles (61) præparatæ, reticulum vitulinum, lintea combusta &c. Aliis hic placent glutinantia, qualia sunt: Gluten commune sive solutum, sive in pulverem redactum, albumen ovi, sanguis ipse torrefactus, thus, mastyx, quibus haud pauci addunt gypsum calcinatum & ejusdem generis alia. Extollunt alii adstringentia & inter ea quidam ⊕ calcinatum, terram dulcem vitrioli, pulverem sympatheticum, alumem, bolos, sanguinem draconis, pulverem gallarum, & hæmatitidem, quidam vero iisdem in liquida plerumque fama utuntur eo melius ut queat applicari, quorsum pertinent liquores styptici lemerii item alius Weberi ex vitriolo & Alumine compositus, nec non alter liquor galli illius duvivent, qui l' eau des arquebusades vulgo vocatur, & valde celebratur, adeo ut secretum ejus præparandi modum, magnæ Britanniæ regem 5000 imperialibus sibi comparasse ferant. Acidis austeris delectatur Solingen, (62) imprimis charta, ☉ ⊕ imbuta & iterum siccata, quam instar turundæ vulneri applicare jubet & maximopere laudat, præsertim, ubi arteria ob vulnere profunditatem attingi non possit. Nonnulli alcalia adhibent lixiviosa, ut sunt lixivium saponariorum, aut fellis vitri, cui plumaceolas immittunt, easque siccatas in commodum sibi servant usum. Haud pauci, inprimis in gallia aquam colaudant stypticam ex limatura ♂tis & ☉ ⊕ li confectam,

cu-

(61) *Speciatim hæc commendat Hildanus Cent. 3. Obs. 82. rejicit autem easdem Solingen p. 252. l. c. & Pilos Leporinos, non incidendos, sed in turundarum formam vult esse adhibendos.*

(62) *l. c. p. 390. sqq.*

ejus descriptionem quoque dedit *Solingen*, (63) qui & valde admodum commendat pulverem istum. (64)

℞ Gallar immatur.

Farin volat. præsertim avenæ aa. ℥i.

⊕ cypr. ℥ij.

Gumm. Tragac. pulv. ℥ij. Mist. f. pulv.

Nec defuisse qui muscum sambucinum probarunt, vulnere usquedum palleceret, imponendum testatur *Forestus*, (65) qui pulveris quoque meminit e didymis & vasis spermaticis vituli combustis, quo judæi in recutitione uti dicuntur, & ipse Gal- las collaudat ignitas & exsiccatas; Ut taceam terram Japoni- cam, crocum martis adstringentem, Alum. Cort. Granat. Sacch. saturni, hepar vituli arefactum, quæ teste sapius lau- dato nostro *Heistero*, (66) non raro in usum trahuntur, & sex- centa alia hujusmodi remedia scriptoribus passim, singulari nec sine laude, commemorata.

§. XIX.

Quamvis autem minime gentium id mihi sumo, ut vel de omnibus hisce remediis judicium ferrem forte intempesti- vum; Tantum tamen abest, ut utramque eadem hic semper impleant paginam, ut potius haud pauca sapius sperato desti- tuantur effectu; tum, quod non raro ob vulneris angustiam in sicca, quam vocant, forma, cum fructu adhiberi nequeant; tum quoque, quod ægre plerumque a vulnere divellantur, aut si sponte decidunt, sanguis ne denuo prorumpat, non satis pro- hibent; tum præsertim denique, quod cum cæteris stypti- cis acrioribus id commune tantum non omnia habeant in-

D

com-

(63) l. c. p. 391.

(64) l. c. p. 253.

(65) *Obs. Chir. L. VI. p. 64. Obs. 36.*

(66) *Chirurg. p. 56.*

commodum, ut in orificio vulneris sæpius sanguinem ita coagulent, ut externe quidem Hæmorhagia videatur sublata, interne autem nihilo fecius, vulnere arteriæ non occluso, sanguis, denegato sibi libero exitu, in musculorum & tendinum interstitiis latibula quærat, & stagnatione sua deinceps febres, spasmos, aliaque dira pro re nata symptomata excitat, quorum tristitia commemorarunt exempla *Zittmannus*, (67) *Ammannus*, (68) *Borrichius*, (69) aliique.

§. XX.

Hinc alii aliam ingrediendam esse viam, remediaque exquirenda suspicati sunt, quibus sanguis coerceretur felicius adhuc & comperceretur. Præstantissima autem hac inter merito judicata fuerunt oleum therebinthinæ & spiritus vini alcoholifatus, (70) quorum præsertim ultimum a *Celeb. Bohnio* primum huic negotio adhibitum, (71) majores semper exferit vires, si cum therebinthina, resina elemi & mastyche fuerit digestum. Mittimus aquæ fontanæ usum, cujus vires quidem in Aët. Hassniensl. (72) valde celebrantur, ita tamen, ut simul appareat, effectum ejusdem non semper æque fuisse felicem. Neque attingimus experimentum quod a *Camera-rio* (73) repetitum, quod membrorum amputatorum sanguinem sistere, testatur, eadem si pullo gallinaceo vivo, ea, aperto fuerint intrusa: Neque opii denique usum externum pluribus hic investigabimus, quamvis a *G. Horstio* (74) val-

(67) *Medicin. Forensf.* p. 462.(68) *Prax. Vuln. Letb.* p. 248.(69) *Act. Hassn. Ann.* 1674. p. 78.(70) *Conf. hic omnino iterum Heisterus l. c.* p. 56.(71) *Vid. Act. Erudit. Lips. Ann.* 1683. m. April. p. 153. seqq.(72) *Vol. II.* p. 3. 199.(73) *Syll. memor Medic. Cent. 4. pars. 26.*(74) *Lib. 9. Obs.* 12.

valde olim commendatum; sed tribus tantum, quod ajunt, verbis recordamur *liquoris nostri vegetabilis*, blande aciduli & balsamici, qui simplici methodo e paucis herbis paratus, tam interne quam externe egregie vires suas exferit & sanguinem certo sistit, plus simplici quod ipse vice sum expertus.

§. XXI.

Quemadmodum autem supra jam innuimus, enormes quandoque accidere Hæmorrhagias, ad quas compescendas cuncta fere quæ vocant styptica vix ac ne vix quidem sufficiunt, præsertim cum vasa majora fuerint læsa, ita nunc porro nobis est circumspiciendum, quomodo in talibus, si forte obvenerint, casibus caute sit progrediendum. Quamvis autem non pauci hic suadeant autores, corrosiva ut adhibeantur remedia, inter quæ imprimis laudari solet ærius sublimatus, lapis causticus quem alias infernalem vocant, & ☉, præsertim cyprium, globuli instar formandum & postea aperturæ arteriæ, antequam fasciis illa constringatur imponendum, aut quod *Solingen* (75) magis placet, ☉ vitrioli: Nihilominus tamen minus quam jam *Kerckringius* (76) noxæ lethalis ex usu ejusdem in vulneribus, exemplum attulerit, satius non immerito videtur cauteria potius actualia præsertim si periculum fuerit in mora adhibere, quæ non escharæ modo vulnus claudunt, & sanguinis fluxum citius compescunt, verum omnibus quoque, externarum partium vulneribus tantum non semper optime conveniunt. Instituantur vero ista ferro candente, pro lubitu cujusvis, & ratione vulneris, varie efformato; eo ut arteria tangatur. (77)

D 2

Ubi

(75) *Chirurg. Werken.*

(76) *Spicilegium Anatomicum Obs.* 58.

(77) *Figuras si inspicere lubet, evolvas Sculæti Armamentarium Chirurg. Soling. Wercken pag. 267. Tab. II, Heister. Chirurg. Tab. 3. f. 8-15*

Ubi tamen inprimis haud negligendum est: optimum *Heisteri* nostri consilium, (78) duo in operatione hac, ut in prompta sint cauteria, ne ipsa forsitan remoretur, alterum si fortasse sanguis exstinguat. Præterea caute omnino hic erit mercandum, ne in religatione crusta ex ustione orta avellatur, hincque Hæmorrhagia revertatur, sed ipsa potius justo tempore sponte decadat. (79)

§. XXII.

Quodsi autem contigerit ut arteria transversim secta fuerit, ita ut eadem simul plane abscissa, dummodo sanguis remediis sisti poterit supra adductis, arteria sponte intra musculos retracta vi quadam naturæ, globulo quasi & fibris occluditur. Transversim vero si saltem incisa, eadem ut omnino discindatur, opus, (80) (præsertim in læsionibus tibiarum & cubitorum) ut ea ratione multo facilius occludatur, quod ut commodius fiat, vulnus si forsitan nimis quandoque arctum fuerit, dilatandum forcice incurvo ne scilicet partes substratæ & arteria jamjam læsa amplius adhuc lædatur.

§. XXIII.

Verum longe alia ratio est ineunda, si per longitudinem vulnus fuerit inflictum, nec ullo modo sanguis sese reprimi patiatur, ita ut nulla mora interjecta; Operatio aneurysmati conveniens instituat, quam etiam exemplo adducto, comprobatur *Bohnius*. (81) Et primo quidem opus est, quidam ut minister membrum læsum, sive pes sit sive manus, arripiat, arreptumpue firmiter teneat. Huic adjun-

ga-

(78) l. c. pag. 56. sq.

(79) Idem l. c. pag. 57.

(80) *Solinus* c. l. pag. 390. *Galenus* l. 6. *Themp. cogimur non modo Arterias sed etiam venas totas præcidere, utique transversas.*(81) *Exam. vuln. leth.* p. 36. sq.

gatur & alter, cui torcularis custodia demandetur, ut iussu artificis, vel relaxet illud vel coarctet: porro arteria torculari eo usque est comprimenda, ut ne guttula quidem sanguinis ulterius prorumpat: decisis deinceps integumentis & musculis circumjacentibus, ipsa arteria denudanda, cruor illi inhærens abstergendus, & vitrioli frustulum, gossypio aut linteo carpto involutum apertura ejusdem est intrudendum. Postea splenia parva ipsi applicanda, his superimponenda charta dentibus masticata, & linteum carptum, aut crepitus lupi. Coronidis denique loco superaddendum emplastrum, in quatuor potissimum partes, ramorum instar divisum, cui splenium & fascia duplex, longior, adaptetur, incipiendo a parte membri inferiori, versus superiora. Hisce peractis si sanguis non erumpat, cuncta jam sunt absoluta, sin minus, aliâ denovo via erit procedendum, & arteria acu obtusa, & curva suffodenda, (caute tamen ne nervus lædatur,) filoque trajecto liganda, ita tamen ut arteria maneat imperforata, quod dein filum quatuor digitorum latitudine e vulnere propendeat, necesse est, sponte donec sua decidat. Ita operatione hac peracta, nonnulli membrum læsum, linteo, oxycrato imbuto involunt, quod cholericis maxime conducit, illudque elevatori aliquantulum situ collocare, & per aliquod dies fascias non removere jubent. (82)

§. XXIV.

Nec remedia inter exteriora prorsus negligenda venæ sectio, revulsio ergo ex latere opposito instituenda. Quamvis autem illud promiscue admittere haud pauci merito dissuadeant, attamen si æger phletoricus, fuerit, illam aut omnino non negligendam, aut saltem hæmorrhagiam ninis cito non reprimendam esse censemus.

D 3

§. XXV.

(82) *Conf. Heister. c. l. pag. 384. s. ii. Forestus c. l. pag. 65.*

§. XXV.

Et hæc quidem præcipua sunt præsidia quæ a chirurgis vulgo adhiberi solent. Sequantur illa jamjam interna, præcipue ea quæ orgasmum sanguinis, experientia teste temperant. Hæc autem inter præ reliquis sese commendat nitrum, absorbentibus, itemque cinabarinis, mixtum, quod egregium sapius produxit effectum. Formulam si desideres, hanc habe, ex mente Celeb. *Stablii* præscriptam:

℞ ☉ præcipitat

Corall. rubr. ppt.

Lap. cancr. acido citri saturat. ana ℥j.

Cinab. nat. opt. ppt. ℥j.

M. f. pulvis cujus ℥j. detur sapius.

Nec utilitatem affert omnino nullam lapis Hematites, qui cum adstringente blanda vi, balsamici quid sibi habet conjunctum. Aut si mavis:

℞ Lap. prunell. ℥j.

☉ ortis ℥f.

M. f. pulvis, in tres partes

divisus, quavis adhibeatur hora, aut citius.

His si nihil effeceris, moderate sistentia, v. gr. Liquor noster stypticus vegetabilis supra adductus, ad cochlear circiter j. vel ij. repetitis vicibus datus, & anodino-sedativa in usum sunt vocada, quorum sequentem præscribimus formulam:

℞ ▽ plantag. ℥ij.

Rosar. ℥j.

Sangu. Dracon. ℥ss.

Spec. de Hyac. ℥j.

Lap. prunell. ℥ij.

Laud. opiat. aut Mp. de Cynogloss. gr. iij.

Sacch. perlat. q. f. ad grat. sapor. M.

Non est quod pluribus formulis chartam impleamus; sufficiat

ciat monuisse, & adstringentia fortiora, urgente tamen summa necessitate, posse propinari, inprimis TR. ☉ li a plurimis commendatam, ut taceam analeptica, cordialia, & emulsiva ad reficiendum ægrum opportuna, cum formulas eorum quivis cordatus Medicus conscribere, pro re nata satis superque sciat.

§. XXVI.

Ultimum tandem refugium, coetera si incassum fuerint tentata, consistit in amputatione ejus, quod læsum fuerit, membri. Raro autem ista his in casibus institui solet, cum quod ægris nimis plerumque videatur crudelis, tum quod ad extremam necessitatem usque plerumque differatur, ubi per repetitum sanguinis profluvium Vires jam fuerint exhaustæ: Rarius eventum producit speratum, & faucitati ad æterna uno plerumque membro truncati emigrant, cum tamen, si amputatio tempestive, in auxilium vocaretur, haud pauci fervarentur. Neutiquam hocce consilium de amputatione femoris aut humeri interpretari volumus, utpote quorum extirpationem tentare, non rationem, sed audaciam

saperet.

S. D. G.

Inge-

Ingenii vires docto certamine pandis,
 KRYRING qua propter præmia digna ferēs:
 Accipe nunc lætus quos dat Tibi Phœbus honores
 Quis bene promeritos condecorare solet.

*Hiscæ paucis Nobilissimo & Doctissimo
 Domino KRYRINGIO, Amico æstimatissimo de Lauro Doctorali gratulatur*

JOH. HENR. de SPREKELSEN,
 J. U. L.

Non plane tegitur virtus caliginis umbra,
 Ardua sed victrix vincere cuncta studet.
 Hujuscæ ad laudes, KRYRINGI! niteris amplas,
 Artibus hinc redeunt ampla brabæa tuis.

*Paucis hiscæ Συγχαρίαις καὶ Φιλοχου-
 σίῳ ἐνεκα Affini, summos in Me-
 dicina honores capessenti, æstimatissimo, & Amico inter paucos le-
 titissimo, prospera omnia apprecaris,
 applaudere voluit,*

H. C. BRAND,
 P. & P.N.

Quan-

Quando purpureus tenebrosa nocte fugata
 Phœbus quadriugo provocat axe diem;
 Igneus ac alto Titan cum currit olympto;
 Umbra Incedentis tunc solet esse comes:
 Illos sic etiam comitatur fama perennis,
 Illorumque caput splendidus ornat honor:
 Qui studiis animum coluerunt, quosque bibisse
 Fontis Castalidum dulcia vina juvit.
 Multas a teneris curas multosque labores
 Impiger hausisti, SUAVIS AMICE! graves.
 Scilicet obscuras tenebras devincere posse
 Mentis, non parvæ sedulitatis opus.
 Nec parvum studium, studiis rebusque Minervæ
 Tempora cum fructu cuncta vovere sua.
 Harum sed rerum miram TIBI cura pararunt
 Anxia notitiam, continuusque labor.
 Hoc igitur merito dicaris dignus honore,
 Qui TIBI quæsitus conspicuusque datur.
 Quin sane meritis decus hoc es nobile, clarum.
 Atque quod imponitur NOMEN AMICE TIBI,
 Hinc quoque certatim geminatis plausibus edit
 Docta Camœnarum gaudia magna cohors.
 Et mea præterea latans a Numine Summo,
 Exoptare TIBI paucula Musa cupit:

E

Vir.

Virtus perpetuo celebretur laude superba,
 Quam DOCTOS hodie posse videre finis,
 Nec cadat ex animis humanis inelyta fama
 Gloria, sed vigeat non peritura TUÆ.

*Paucis hisce Amico ob arcta consanguini-
 tatis nexum desideratissimo, cum pro
 summo in Medica facultate honore ob-
 tinendo disputares, in debita obser-
 vantia tesseram ex corde minus fucato
 gaudium suum testari conatus est*

G. NIELSEN,

S. S. Th. Stud.

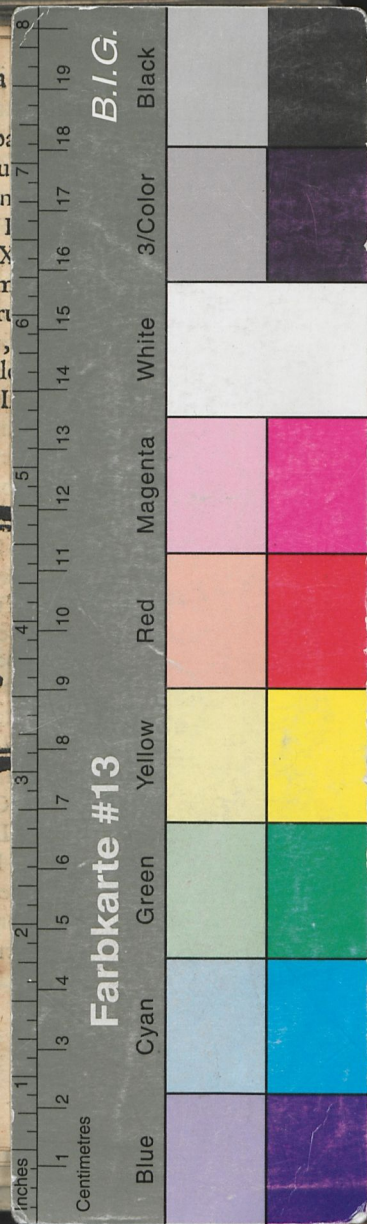

ULB Halle
004 367 324

3

L. D. B. F.

1728, 3 29

DE

VULNERIBUS ARTE-
RIARUM IN ARTUBUS
SÆPE FUNESTIS, RARO LETHA-
LIBUS.

DISPUTATIO INAUGURALIS
MEDICO-CHIRURGICO-FORENSIS,

QVAM
EX DECRETO GRATIOSISSIMÆ FACULTATIS MEDICÆ
PRAESIDE

DN. WILHELMO HULDERICO
Saldtschmiedt / D.

MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE EXPERIMENTALIS PROF. PUBL. PRIMARIO
S. R. I. ACADEMIAE LEOPOLDINAE N. C. COLLEGA,
FACULTATIS MEDICÆ h. t. DECANO,

PRO DOCTORIS GRADU

SUMMISQUE IN ARTE PÆONIA HONORIBUS, PRIVILE-
GIISQUE, RITE, MOREQUE MAJORUM SOLENNITER
CAPESSENDIS IN ACROATERIO MAJORI,

LOCO HORISQUE CONSUETIS

DIE XVII. NOVEMBRIS ANNI M DCC XXVIII.

PUBLICO PLACIDOQUE ERVDITORVM EXAMINI COMMITTET,
AUTOR DEFENSURUS

GEORGIUS KRYSINGIUS,

FLENOPOLEO-CIMBER. IN PATRIA PRACTICVS MEDICVS.

KILIE, LITTERIS VIDVAE JOH. CHRISTOPH. REUTHERI.